

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

Warszawa, 3. VII. 2011

RPO-676881-II/U/MK

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Pan

Krzysztof Kwiatkowski

Minister Sprawiedliwości

Szanowny Panie Ministrze,

Uprzejmie pragnę poinformować, iż w moim zainteresowaniu pozostaje problematyka dotycząca braku możliwości zapoznania się przez pokrzywdzonego wykróceniem - z aktami sprawy, po zakończeniu czynności wyjaśniających, w sytuacji kiedy uprawniony organ nie wniesie do sądu wniosku o ukaranie.

Omawiana problematyka wyłoniła się na tle spraw podejmowanych w moim Biurze.

Wskazać w szczególności należy, że zgodnie z art. 54 § 2 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, jeżeli czynności wyjaśniające nie dostarczyły podstaw do wniesienia wniosku o ukaranie, zawiadamia się o tym ujawnionych pokrzywdzonych oraz osobę, która złożyła zawiadomienie o popełnieniu wykroczenia, a nie jest pokrzywdzonym, wskazując przyczynę niewniesienia wniosku o ukaranie.

Pokrzywdzony pozbawiony jest możliwości złożenia zażalenia do organu nadrzędnego na niewniesienie wniosku o ukaranie, albowiem uprawnienie takie przysługuje wyłącznie osobie, która złożyła zawiadomienie o popełnieniu wykroczenia, a nie jest pokrzywdzonym (por. art. 56a K.p.w.). Jak podkreśla się bowiem w doktrynie, przepis art. 56a K.p.w. „zakłada możliwość złożenia zażalenia do organu nadrzędnego nad danym organem ścigania, jeżeli nie wystąpi on z wnioskiem o ukaranie. Prawo do zażalenia służy osobie, która złożyła zawiadomienie o wykroczeniu, ale tylko wtedy gdy "nie zachodzą okoliczności określone w art. 27". Możliwe jest więc zażalenie tylko wówczas, gdy nie wchodzi w grę możliwość wystąpienia przez zawiadamiającego z oskarżeniem posiłkowym samoistnym (art. 27 § 2) lub konkurencyjnym (art. 27 § 1). Chodzi zatem o sytuacje, gdy np. sam zawiadamiający nie był pokrzywdzonym albo gdy

przy danym zachowaniu nie ma w ogóle zindywidualizowanego pokrzywdzonego (tzw. czyn erga omnes). Nie może więc skutecznie zażalić się zawiadamiający, który sam jest hipotetycznym pokrzywdzonym danym zachowaniem i który może przy odmowie ścigania przez oskarżyciela publicznego samoistnie wystąpić do sądu z wnioskiem o ukaranie. Należy odmówić wówczas przyjęcia zażalenia jako niedopuszczalnego; na odmowę tę służy jednak zażalenie (art. 429 § 2 k.p.k. wzw. z art. 109 § 2 k.p.w.)"(Grzegorzczuk Tomasz, Komentarz do art. 56(a) kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia [w:] T. Grzegorzczuk, Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz, Dom Wydawniczy ABC, 2005, wyd. III, publ. LEX).

Pokrzywdzony - w sytuacji kiedy otrzyma zawiadomienie, o którym mowa w art. 54 § 2 K.p.w., bądź też jeżeli w ciągu miesiąca od powiadomienia o wykroczeniu organu uprawnionego do występowania w tych sprawach w charakterze oskarżyciela publicznego nie zostanie powiadomiony o wniesieniu przez ten organ wniosku o ukaranie - może natomiast samodzielnie wnieść wniosek o ukaranie jako oskarżyciel posiłkowy (por. art. 27 § 2 k.p.w.).

Co istotne, żaden przepis Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia nie przyznaje pokrzywdzonemu prawa wglądu do akt po zakończeniu czynności wyjaśniających, w sytuacji kiedy uprawniony organ nie wniesie do sądu wniosku o ukaranie. Prawo takie nie przysługuje zresztą także zawiadamiającemu o popełnieniu wykroczenia, który - jak wskazano wyżej - może złożyć zażalenie do organu nadrzędnego nad danym organem ścigania, jeżeli nie wystąpi on z wnioskiem o ukaranie.

Powyższe świadczy o tym, iż realizowanie przez pokrzywdzonego uprawnień wymienionych w art. 27 § 2 K.p.w. może jawić się jako nieskuteczne, albowiem skoro pokrzywdzony nie posiada wiedzy na temat dowodów zebranych w toku czynności wyjaśniających, to nie jest w stanie ocenić, czy organ prowadzący te czynności zasadnie uznał, iż nie ma podstaw do wniesienia wniosku o ukaranie, a tym samym, czy istnieją przesłanki do wystąpienia przez pokrzywdzonego z oskarżeniem posiłkowym samoistnym.

W tym miejscu wskazać wypada, że w doktrynie istnieją wątpliwości co do tego, czy decyzja organu prowadzącego czynności wyjaśniające o braku podstaw do wniesienia wniosku o ukaranie winna zapadać w formie zarządzenia, czy postanowienia. W praktyce Policja wydaje niekiedy postanowienie w przedmiocie braku podstaw do występowania z wnioskiem o ukaranie, które jest wzorowane na decyzji, o której mowa w art. 305 § 1 K.p.k. (por. Skowron Andrzej, Komentarz do art. 54 kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia [w:] A. Skowron, Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz, publ. LEX).

Etap zakończenia czynności wyjaśniających, w sytuacji kiedy nie dostarczyły one podstaw do wniesienia wniosku o ukaranie, można zatem w pewnym zakresie porównać do etapu

postępowania przygotowawczego, w którym uprawniony organ wydaje postanowienie o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu śledztwa.

Procedura karna przyznaje jednak pokrzywdzonemu prawo do wniesienia zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa, a stronom - na postanowienie o jego umorzeniu, które, co istotne, jest powiązane z prawem do przejrzenia akt (por. uregulowanie art. 306 § 1 K.p.k.). Powołany art. 306 § 1 K.p.k. nie znajduje natomiast odpowiedniego zastosowania w procedurze wykroczeniowej.

Podkreślić zatem należy, że skoro pokrzywdzony, na wskazanym wyżej etapie postępowania przygotowawczego, ma zapewnione prawo do przeglądania akt, to również takie prawo winno być zagwarantowane pokrzywdzonemu po zakończeniu czynności wyjaśniających, w sytuacji kiedy uprawniony organ nie wniesie do sądu wniosku o ukaranie.

Na poparcie powyższego wypadka przytoczyć stanowisko Sądu Najwyższego, zgodnie z którym „błahość sprawy (wykroczenie) w żadnym wypadku nie uzasadnia łamania podstawowych zasad procedury karnej” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 1998 r. sygn. akt III KKN 239/97, publ. LEX).

Brak możliwości wglądu do akt przez pokrzywdzonego wykroczeniem po zakończeniu czynności wyjaśniających, w sytuacji kiedy uprawniony organ nie wniesie do sądu wniosku o ukaranie może zatem świadczyć o naruszeniu konstytucyjnego prawa pokrzywdzonego do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP).

Przekazując powyższe spostrzeżenia zwracam się z uprzejmą prośbą do Pana Ministra o przeanalizowanie poruszonych kwestii i o poinformowanie mnie o zajęтым stanowisku i ewentualnie podjętych działaniach.

Łukasz Wyneń Szouk

Jana Fijon